

Gezamenlijke uniereactie op de actualisatie van de BGR

Geachte heer Geurts van Kessel,

Met deze gezamenlijke reactiebrief maakt de Unie van waterschappen gebruik van de consultatie op de voorgestelde wijzigingen van de Beleidslijn Grote Rivieren. Dit is naar aanleiding van de internetconsultatie die u op 8 oktober jongstleden gepubliceerd hebt. U heeft gevraagd om hierop vóór 11 december te reageren.

We complimenteren u voor de wijze waarop u de waterschappen hierbij betrokken heeft in het voortraject door onder andere een begeleidingsgroep, presentaties in bestuurlijke overleggen en een webinar om nog openstaande vragen te beantwoorden.

Wij omarmen de doelstelling van het Rijk om veilig te stellen dat er nu en in de toekomst voldoende ruimte in het rivierbed blijft voor waterberging en waterafvoer. Met de aanpassingen wordt voorkomen dat nieuwe activiteiten of objecten in het rivierbed toekomstige verruiming van de rivier duurder of onmogelijk maken en (maatschappelijke) schade wordt voorkomen, en dat steunen we van harte.

De Unie van waterschappen heeft van vijf waterschappen een reactie ontvangen. Hieruit destilleren we een aantal generieke aandachtspunten en een aantal gebied specifieke aandachtspunten. Deze staan hieronder opgesomd.

Verzoek om redeneerlijn buitendijks versterken op te nemen in beleid BGR

Bij dijkversterkingsmaatregelen langs de grote rivieren moet een afweging worden gemaakt tussen binnendijkse- of buitendijkse (rivierwaartse) verbreding van de dijk. Voor binnendijkse maatregelen zal niet altijd ruimte zijn - of slechts tegen zeer hoge kosten of met technisch ingewikkelde constructies. De ruimte buitendijks (het rivierbed) is schaars en dient zo veel mogelijk beschikbaar te blijven voor de afvoer en berging van rivierwater. In 2018 is door het ministerie van infrastructuur en waterstaat, in afstemming met waterschappen en het Hoogwaterbeschermingsprogramma, een factsheet opgesteld over hoe te handelen indien binnendijkse maatregelen redelijkerwijs niet mogelijk zijn. Wij willen graag het belang van deze werkwijze benadrukken en zouden graag vanuit het ministerie bevestigd hebben, dat deze redeneerlijn van toepassing blijft, ook onder het nieuwe beleid van de BGR.

Verzoek om systeemgericht af te wegen

Wij constateren dat er op diverse beleidsvelden soms sprake is van een monodisciplinaire beoordeling van initiatieven. Dit beperkt -onnodig- de oplossingsruimte voor de uiteenlopende complexe maatschappelijke uitdagingen waar wij met zijn allen voor staan. In deze BGR staat bijvoorbeeld dat er sprake moet zijn van een 'zodanige situering en uitvoering van de activiteit dat een waterstandsverhoging of afname van het bergend vermogen van de rivier wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt' en dat 'resterende onvermijdbare

waterstandsverhoging wordt gecompenseerd'. Op het moment dat we in staat zijn om in de breedte en op systeemniveau naar de maatschappelijke voor- en nadelen van een concept of initiatief te kijken, ontstaat er meer oplossingsruimte. Bijvoorbeeld: waterstandsverhoging op een bepaald punt of in een bepaald gebied zou mogelijk acceptabel kunnen zijn op het moment dat de waterveiligheidswinst elders (veel) groter is. Per saldo is er dan op systeemniveau – en dus voor de maatschappij – sprake van winst. Systeem gericht afwegen' kan ook helpen voorkomen dat er wordt gemeten met twee maten.

WDO Delta wordt bijvoorbeeld geconfronteerd met plannen van Rijkswaterstaat in de IJssel en het Zwartemeer die waterstandsverhogingen groter dan 1mm tot gevolg hebben. Rijkswaterstaat vraagt WDO Delta om daar akkoord mee te gaan. Daarnaast ziet WDO Delta dat buitendijks maatregelen wil treffen (bijv. dijkversterking) dit door RWS niet geaccepteerd wordt indien de waterstandsverhoging groter is dan dezelfde 1mm. Feitelijk is dit dezelfde situatie, maar de uitkomst is dus anders. We verzoeken u om dit gelijk te trekken.

Verzoek overgangsrecht enkel voor ontvankelijke aanvragen te laten gelden

Tot slot erkennen de waterschappen de waarde dat de beleidslijn voorzien is van een passend overgangsrecht in artikel 12, waarin staat dat deze van toepassing is op aanvragen die vóór 1 januari 2025 zijn ingediend. Om te voorkomen dat er op het laatste moment nog veel ongewenste aanvragen worden ingediend, vanuit het oogpunt van de geactualiseerde beleidslijn, zou een toevoeging dat het overgangsrecht enkel geldt voor ontvankelijke aanvragen een gepaste verduidelijking zijn.

Gebiedsgerichte aandachtspunten.

Een aantal gebiedsgerichte aandachtspunten staan hieronder weergegeven, deze vragen wellicht om nadere uitleg, onderzoek of maatwerk, vanwege een andere context / gebied specifieke kenmerken.

Verzoek om status uitzonderingsgebieden gegeven klimaatverandering nader te onderzoeken.

HDSR roept op om ook de uitzonderingsgebieden in de BGR onderdeel te maken van het stroomvoerend regime met het oog op klimaatverandering. Door klimaatverandering nemen de rivierafvoeren toe met alle consequenties van dien. Deze urgentie wordt benadrukt door de recente KNMI-scenario's. Hieruit blijkt dat we in de toekomst te maken krijgen met hogere rivierafvoeren. In het beheergebied van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden gaat het om locaties nabij Elst en Rhenen. Daarvoor draagt HDSR de volgende argumenten aan:

1. De locaties liggen in de uiterwaard en achter een (zomer)kade die op dit moment niet is bedoeld om achter te wonen, omdat er een groot risico is op overlast en schade als gevolg van hoog water.
2. Door klimaatverandering neemt de kans op extreem weer toe. De vraag is niet of, maar wanneer we op deze locaties te maken krijgen met overstromingen. We moeten ook kritisch zijn op welke functies op deze locaties komen, zodat we risico's en kosten niet afwentelen op toekomstige bewoners.

3. De overstromingskans van de zomerkaden op beide locaties is hoog. Uit een recent onderzoek van de provincie Utrecht blijkt dat de overstromingskans in van 1:1000 jaar nu naar 1:100 jaar in 2100. Ter vergelijking: onze dijk langs de rivier Lek wordt momenteel versterkt om de overstromingskans te verkleinen naar 1:10.000 jaar.

Waterschap Brabantse Delta geeft tevens aan het opvallend te vinden dat er meerdere locaties zijn aangewezen die wel onder het rivierbed vallen waar de Beleidslijn Grote Rivieren niet van toepassing is, ook rondom het Brabantse Delta beheergebied. De beleidslijn benadrukt dan zelf ook het belang van één consistent regime voor het gehele gebied. In aanvulling daarop is er ook behoefte aan toepassing van een beleidslijn in het niet rivierengebied (zijnde kanalen). Een soortgelijk regime zou ook voor deze gebieden moeten gelden om uniforme effecten en risicobeheersing ook daar te kunnen waarborgen.

Verzoek instandhouding van ‘bergend regime’ voor de Kampereilanden

Kampereiland (de Kampereilanden) is een uniek gebied in de IJssel-Vechtdelta en speelt een belangrijke rol in het waarborgen van de waterveiligheid in de IJssel-Vechtdelta. Het gebied is weliswaar onderdeel van het hoofdsysteem (‘buitendijks ten opzichte van de primaire keringen’), maar wordt beschermd door regionale keringen (norm 1/500 per jaar), genormeerd door de provincie Overijssel. Het gebied ligt dus ‘binnendijks voor wat betreft het regionale systeem’ en daarmee worden bewoners/pachters in het gebied dan ook volledig aangeslagen voor de watersysteemheffing. Het gebied fungeert binnen het hoofdwatersysteem als bergingsgebied (daartoe is het aangewezen als overstromingsrisicogebied), bedoeld om bij zeer zware storm (kans 1/500 per jaar) bij gesloten Stormvloedkering Ramspol, via een overstroombare kering, gecontroleerd onder te lopen ter bescherming van de beneden-IJssel (o.a. de stad Kampen). Aanwijzing van dit gebied als ‘stroomvoerend’ doet volgens WDOD geen recht aan de feitelijke situatie (namelijk binnendijks v.w.b. het regionale systeem) en functie van Kampereiland als bergingsgebied en wekt daarmee de verkeerde indruk van de functie van dit unieke gebied. Het is van maatschappelijk belang dat er voldoende bergingsruimte beschikbaar is op het moment dat het nodig is (zeer zware NW-storm, kans 1/500 per jaar). Het gebied moet tot dit moment gevrijwaard blijven van overstroming en kan daarmee dus geen onderdeel zijn van het stroomvoerende deel van het systeem. Kortom, voor Kampereiland dient het ‘bergend regime’ in stand te blijven.

Binnendijkse gebieden in Limburg aangewezen als rivierbed

In de Limburgse Maasvallei bestaat de bijzondere situatie dat veel binnendijkse gebieden zijn aangewezen als ‘rivierbed’. Eerder is de regio met u overeengekomen dat deze status kan vervallen zodra de primaire waterkering voldoet aan de omgevingswaarde (voorheen: norm) danwel een dijkversterking wordt gestart. Voor veel gebieden betekent dit dat de status van rivierbed pas richting het jaar 2050 in het binnendijks gebied zal vervallen.

Nu het onderscheid tussen waterbergend en stroomvoerend rivierbed komt te vervallen en daarmee de bouwmogelijkheden in het waterbergend rivierbed verder worden beperkt, signaleren wij dat hier een situatie ontstaat die ons inziens niet terecht is. Het is veilig wonen en werken achter de Limburgse waterkeringen. Inwoners achter onze waterkeringen mogen rekenen op de veiligheid van die kering, of die nu in 2024 of in 2048 (of welk ander jaar) wordt versterkt. Verdere aanscherping van de regels in deze binnendijkse gebieden is ons inziens

ongepast; deze regels zijn nooit bedoeld voor binnendijks gebied. Het kan niet de bedoeling zijn dat rond de vele Limburgse dorpen en steden achter de primaire waterkeringen alleen nog riviergebonden activiteiten mogen plaatsvinden.

Daarnaast dient het volgens WL geen enkel doel. De plannen zien toe op het voorkomen van belemmeringen in het riviersysteem *voor de toekomst*. Door het besluit tot de aanleg van de primaire waterkeringen in de Maasvallei in de afgelopen decennia, en de wetenschap dat deze vóór 2050 allen zullen voldoen aan de norm en deze gebieden daarmee de status verliezen, leveren deze gebieden in de toekomst geen realistische bijdrage meer aan het klimaatbestendig riviersysteem.

Waterschap Limburg constateert dat in de toelichting bij de plannen en in de redeneerlijn in uw Kamerbrief van 5 oktober 2023 gesproken wordt over de ‘buitendijkse gebieden’ waar strengere regels nodig zijn. En in de toelichting bij de Bgr wordt aangegeven: *“Het is niet wenselijk om in de periode tot aan het vervallen van de rivierbed-status in de gebieden de strengere regels van de Bgr 2025 te laten gelden.”* Waterschap Limburg vindt dat dit logischerwijs geldt voor alle binnendijkse gebieden achter een primaire kering, die immers allen uiterlijk in 2050 aan de omgevingswaarde zullen voldoen en waar uiteindelijk overal de status rivierbed zal verdwijnen. Als enige uitzondering hierop kunnen wij ons de locaties van de voorgenomen systeemmaatregelen voorstellen.

Wij vragen u daarom om het strenge beperkingenregime van het stroomvoerend rivierbed niet van toepassing te verklaren op alle binnendijkse gebieden in de Limburgse Maasvallei (m.u.v. locaties systeemmaatregelen), ongeacht het moment van dijkversterking. Dit kan door alle binnendijkse gebieden aan categorie III toe te voegen en hierop artikel 10 van toepassing te verklaren. Hiermee worden voor deze gebieden de regels gehandhaafd zoals die onder de huidige Bgr golden.

Met deze gezamenlijke reactie van de Unie van Waterschappen hebben we u een aantal aandachtspunten meegegeven en een aantal vraagstukken die specifiek voor een individueel waterschap gelden. We zijn benieuwd naar uw reactie en verzoeken u om voor de gebied specifieke aandachtspunten de verbinding met het desbetreffende waterschap te leggen.

Hoogachtend,

.....

